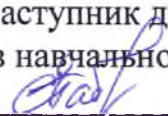

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ОХТИРСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
СУМСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Заступник директора
з навчально-виховної роботи
 Олена ГАВРИШ
„ 30 ” 08 2024 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ

для студентів освітньо-професійної програми - Монтаж, обслуговування
устаткування і систем газопостачання

спеціальності - 192 Будівництво та цивільна інженерія

Освітньо - професійний ступінь - фаховий молодший бакалавр

Обсяг дисципліни в кредитах ЄКТС - 2

Розробник - БІЛЬЧЕНКО Надія викладач

Програму розглянуто і схвалено цикловою комісією спеціальності
192 «Будівництво та цивільна інженерія»
Протокол № 1 від 30 серпня 2024 р.

Голова циклової комісії

Василь ФЕНЕНКО

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1	Освітньо-професійна програма	<i>Монтаж, обслуговування устаткування і систем газопостачання</i>
2	Галузь знань	<i>19 Архітектура і будівництво</i>
3	Освітньо-професійний ступінь	<i>фаховий молодший бакалавр</i>
4	Шифр і назва спеціальності	<i>192 Будівництво та цивільна інженерія</i>
5	Статус навчальної дисципліни	<i>обов'язкова навчальна дисципліна</i>
6	Семестр(семестри)	<i>6 (БСО) 4(ПЗСО)</i>
7	Загальна кількість годин (кредитів ЄКТС)	<i>60 годин, 2 кредити ЄКТС</i>
8	Аудиторні заняття в тому числі:	<i>40 годин</i>
	– лекції	<i>28 годин</i>
	– практичні	<i>12 годин</i>
9	Самостійна робота студента	<i>20 годин</i>
10	Форма семестрового контролю	<i>диференційований залік</i>
11	Мова викладання	<i>українська</i>

МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета викладання дисципліни	Мета вивчення дисципліни полягає у формуванні у майбутніх фахівців умінь та компетенцій для забезпечення ефективного управління охороною праці та поліпшення умов праці з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу та міжнародного досвіду, а також в усвідомленні нерозривної єдності успішної професійної діяльності з обов'язковим дотриманням усіх вимог безпеки праці у конкретній галузі.
Завдання вивчення дисципліни	Завдання вивчення дисципліни передбачає забезпечення гарантії збереження здоров'я і працездатності працівників у виробничих умовах конкретних галузей господарювання через ефективне управління охороною праці та формування відповідальності у посадових осіб і фахівців за колективну та власну безпеку.

КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Загальні компетентності	ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини громадянина в Україні
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	СК 1. Здатність користуватися нормативною, технічною і довідковою літературою, дотримуватися вимог ДБН та ДСТУ під час проектування, виконання робіт в галузі будівництва та цивільної інженерії СК 14. Здатність застосовувати інформаційні системи і технології для професійної діяльності у галузі будівництва та цивільної інженерії
Програмні результати навчання	РН 7. Аналізувати можливі ризики, виявляти чинники впливу для запобігання нещасним випадкам та аваріям на об'єктах будівництва; володіти основними методами захисту навколишнього середовища від можливих наслідків виробничої діяльності. РН 18. Приймати ефективні рішення у сфері своєї компетенції у випадках аварій та надзвичайних подій.

ПРЕРЕКВІЗИТИ

Передумова для вивчення дисципліни є набуття теоретичних знань та практичних навичок за такими дисциплінами «Основи правознавства», «Вступ у спеціальність», «Безпека життєдіяльності» і «Основи теплотехніки і гідравліки», «Гідравлічні машини». Курс базується також на знаннях, які студенти одержали при Прходженні слюсарної та зварювальної навчальних практик.

ПОСТРЕКВІЗИТИ

Отримані студентами знання будуть використані при вивченні дисциплін «Охорона праці в галузі», «Експлуатація інженерних мереж та газового устаткування», а також при розробці розділу «Охорона праці та навколишнього середовища» в дипломних проектах та в майбутній професійній діяльності.

**КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ
НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ**

Чотирибальна національна шкала оцінювання	Критерії
5 (відмінно)	Студент логічно, усвідомлено оперує навчальним матеріалом у межах програми навчальної дисципліни; «Основи охорони праці» обґрунтовано відповідає на запитання; встановлює і обґрунтовує причинно-наслідкові зв'язки; аргументовано використовує знання у нестандартних ситуаціях; самостійно розв'язує задачі; ретельно виконує практичні та лабораторні завдання, оформляє їх, робить логічно побудовані та обґрунтовані висновки самостійно користується різними джерелами інформації; наводить практичні приклади у контексті тематичного теоретичного матеріалу.
4 (добре)	Студент самостійно і послідовно відтворює навчальний матеріал у межах програми навчальної дисципліни «Основи охорони праці»; відповідає на поставлені запитання, допускаючи у відповідях неточності; дає порівняльну характеристику явищ та процесів; виправляє допущені помилки; розв'язує типові задачі користуючись алгоритмом; виконує практичні та лабораторні завдання, звертаючись за консультацією до викладача, оформляє їх, робить неповні висновки
3 (задовільно)	Студент відтворює основний зміст навчального матеріалу у межах програми навчальної дисципліни «Основи охорони праці», відповідаючи на запитання викладача; дає визначення окремих понять; наводить приклади, що ґрунтуються на матеріалі підручника; у відповідях може допускати помилки; з допомогою викладача виконує практичні та лабораторні завдання, частково оформляє їх без висновків
2 (незадовільно)	Студент має уявлення з визначеної проблеми, за допомогою викладача може розпізнати окремі поняття навчальної дисципліни «Основи охорони праці», що стосуються навчального матеріалу у межах програми навчальної дисципліни. Відтворює окремі поняття; з допомогою викладача або з використанням підручника фрагментарно визначає їхні ознаки; відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді; з допомогою викладача фрагментарно виконує практичні та лабораторні завдання без належного оформлення.
не атестовано	не виконана робота

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назви змістовних модулів, тем	разом годин	Аудиторні		самостійна робота
			лекції	практичні	
1	2	3	4	5	6
1	Модуль 1. НАУКОВІ, ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ	18	6	6	6
2	Тема 1 Вступ. Правові та організаційні основи охорони праці	6	2	2	2
3	Тема 2 Організація охорони праці на підприємстві. Навчання з питань охорони праці на підприємстві.	6	2	2	2
4	Тема 3 Травматизм та професійні захворювання .Розслідування нещасних випадків.	6	2	2	2
5	Модуль 2 ВИМОГИ ДО БЕЗПЕКИ ТА ЗДОРОВ'Я ПРАЦІВНИКІВ ПІД ЧАС БУДІВНИЦТВА ОБЄКТІВ ГАЛУЗІ	21	10	2	9
6	Тема 4 Повітря робочої зони. Вентиляція і освітлення виробничих приміщень	6	2	2	2
7	Тема 5 Вібрація, шум, ультразвук та інфразвук.	5	2	-	3
8	Тема 6. Випромінювання іонізуючі та оптичного діапазону	2	2		
9	Тема 7. Електромагнітні поля та випромінювання радіочастотного діапазону.	4	2	-	2
10	Тема 8. Санітарно-гігієнічні вимоги до планування і розміщення виробничих і допоміжних приміщень.	4	2	-	2
11	Модуль 3 ВИМОГИ ДО БЕЗПЕКИ ТА ЗДОРОВ'Я ПРАЦІВНИКІВ ПІД ЧАС ЕКСПЛУАТАЦІЇ ОБ'ЄКТІВ	21	12	4	5
12	Тема 9 Загальні вимоги безпеки до виробничого обладнання та технологічних процесів	3	2	-	1
13	Тема 10 Електробезпека	3	2	-	1
14	Тема 11 Безпека при проведенні вантажних робіт та при роботі внутрішньо-цехового транспорту.	3	2	-	1
15	Тема 12 безпека експлуатації посудин що працюють під тиском.	5	2	2	1
16	Тема 13 основи пожежної профілактики на виробничих об'єктах .	7	4	2	1
	Екзамен				
	Всього	60	28	12	20

ЗМІСТ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ заняття	Назва розділу модуля, теми програми. Тема уроку та її короткий зміст	Кількість годин			Види навчальних занять та методи їх проведення	Навчально-методична література та унаочнення	Самостійна робота студентів	Форми поточного контролю
		Всього	з них					
			Аудиторні	Самостій.				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
МОДУЛЬ 1								
1	НАУКОВІ ТА ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПИТАННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ							
	<p>Тема 1 Правові та організаційні основи охорони праці.</p> <p>Вступ . Сучасний стан охорони праці в Україні та за кордоном. Основні розділи дисципліни «Основи охорони праці». Суб'єкти і об'єкти охорони праці. Основні терміни та визначення в галузі охорони праці.</p> <p>Основні законодавчі акти з охорони праці</p> <p>Конституційні засади охорони праці в Україні. Законодавство України про охорону праці.</p> <p>Закон України «Про охорону праці». Основні принципи державної політики України у галузі охорони праці. Гарантії прав працівників на охорону праці, Нормативно-правові акти з охорони праці (НПАОП): визначення, основні вимоги та ознаки. Структура НПАОП. Реєстр НПАОП.</p> <p>Стандарти в галузі охорони праці. Система стандартів безпеки праці (ССБП). Міждержавні стандарти ССБП. Національні стандарти України з охорони праці. Санітарні, будівельні норми, інші загальнодержавні документи з охорони праці. Акти з охорони праці, що діють в організації, їх склад і структура. Фінансування охорони праці. Обов'язкові медичні огляди працівників певних категорій. Відповідальність посадових осіб і працівників за порушення законодавства про охорону праці.</p>	2	2		Лекція Пояснювально-ілюстративний метод	[[3] стор. 11-22; [9] статті 1-39		Тестовий контроль

1	2	3	4	5	6	7	8	9
	<p>Державне управління охороною праці, державний нагляд і громадський контроль за охороною праці</p> <p>Система державного управління охороною праці в Україні. Компетенція та повноваження органів державного управління охороною праці. Національна рада з питань безпечної життєдіяльності населення. Органи державного нагляду за охороною праці, їх основні повноваження і права. Громадський контроль за дотриманням законодавства про охорону праці.</p>			2	Самостійне вивчення	[3] стор. 11-22; [9] статті 1-39	Конспект лекцій	Перевірка конспекту
2	<p>ПР 1. Правові і нормативно-технічні документи з охорони праці.</p>	2	2	-	Практична робота	Методичні вказівки	Підготувати звіт	Захист ПР
3	<p>Тема 2. Організація охорони праці на підприємстві. Навчання з питань охорони праці</p> <p>Структура, основні функції і завдання управління охороною праці в організації.</p> <p>Служба охорони праці підприємства. Статус і підпорядкованість. Основні завдання, функції служби охорони праці. Структура і чисельність служб охорони праці. Права і обов'язки працівників служби охорони праці. Уповноважені найманими працівниками особи з питань охорони праці, їх обов'язки і права.</p> <p>Комісія з питань охорони праці підприємства. Основні завдання та права комісії. Регулювання питань охорони праці у колективному договорі.</p> <p>Навчання з питань охорони праці</p> <p>Принципи організації та види навчання з питань охорони праці. Вивчення основ охорони праці у навчальних закладах і під час професійного навчання. Навчання і перевірка знань з питань охорони праці працівників під час прийняття на роботу і в процесі роботи. Спеціальне навчання і перевірка знань з питань охорони праці працівників, які виконують роботи підвищеної небезпеки. Навчання з питань охорони праці посадових осіб.</p>	4	2		Лекція Метод проблемного викладення	[9]; [21] [3] стор. 115-123;		Тестовий контроль

	Інструктажі з питань охорони праці. Види інструктажів. Порядок проведення інструктажів для працівників. Стажування (дублювання) та допуск працівників до самостійної роботи			2	Самостійне вивчення	[9]; [21] [3] стор. 115-123;	Конспект по 3 питанням	Тестовий контроль
4	ПР 2. Навчання, інструктаж і перевірка знань працівників з питань охорони праці та пожежної безпеки	2	2	–	Практична робота	Інструкційна карта		Звіт
5	Тема 3. Травматизм та професійні захворювання в АПК. Розслідування нещасних випадків Загальні положення та визначення. Мета та завдання розслідування нещасних випадків. Обов'язки роботодавця щодо розслідування нещасних випадків. Обставини, за яких проводиться розслідування. Встановлення зв'язку нещасного випадку з виробництвом. Розслідування та облік нещасних випадків, хронічних професійних захворювань і отруєнь на виробництві. Спеціальне розслідування нещасних випадків. Розслідування професійних захворювань. Розслідування та облік аварій на підприємствах АПК. Розслідування інцидентів та невідповідностей. Особливості розслідування та обліку нещасних випадків невиробничого характеру.	2	2	-	Лекція бесіда	[9], [28] [1] стор. 29-37	Підготувати реферати	Перевірка рефератів
	Дослідження та профілактика виробничого травматизму. Звітність та інформація про нещасні випадки, аналіз їх причин. Основні причини виробничих травм та професійних захворювань. Розподіл травм за ступенем тяжкості. Методи дослідження виробничого травматизму. Основні технічні та організаційні заходи щодо профілактики травматизму та професійної захворюваності в галузі	2		2	Самостійне вивчення	[9], [28] [1] стор. 29-37	Конспект	Тестовий контроль
6	ПР 3. Розслідування нещасного випадку на виробництві	2	2		Практичне заняття	Інструкційна карта	Згідно з завданням	Перевірка звіту

МОДУЛЬ 2

ОСНОВИ ФІЗІОЛОГІЇ ГІГІЄНИ ПРАЦІ ТА ВИРОБНИЧОЇ САНІТАРІЇ								
7	<p>Тема 4. Повітря робочої зони. Вентиляція і освітлення виробничих приміщень.</p> <p>Основи фізіології праці. Загальні підходи до оцінки умов праці та забезпечення належних, безпечних і здорових умов праці.</p> <p>Робоча зона та повітря робочої зони. Мікроклімат робочої зони. Нормування та контроль параметрів мікроклімату. Заходи та засоби нормалізації параметрів мікроклімату.</p> <p>Склад повітря робочої зони. Гранично допустимі концентрації (ГДК) шкідливих речовин. Контроль за станом повітряного середовища на виробництві. Заходи та засоби попередження забруднення повітря робочої зони.</p> <p>Вентиляція. Види вентиляції. Природна вентиляція. Системи штучної (механічної) вентиляції, їх вибір, конструктивне оформлення. Місцева (локальна) механічна вентиляція.</p>	2	2		Лекція-бесіда	[22]; [3] стор. 75-89;	Перевірка конспекту	
	<p>Систем виробничого освітлення. Основні світлотехнічні визначення. Природне, штучне, суміщене освітлення. Класифікація виробничого освітлення. Основні вимоги до виробничого освітлення. Нормування освітлення, розряди зорової роботи.. Джерела штучного освітлення, лампи і світильники. Загальний підхід до проектування систем освітлення.</p>	2		2	Самостійне вивчення	[24] [3] стор. 89-100	Конспект по 4 питанню	Письмове опитування
8	<p>ПР 4. Дослідження параметрів мікроклімату робочої зони та оцінка щодо відповідності їх нормативним значенням</p>	2	2		Практична робота	Інструкційна карта		Звіт

9	<p>Тема 5. Вібрація, шум, ультразвук та інфразвук. Джерела, класифікація і характеристики вібрації. Гігієнічне нормування вібрацій. Методи контролю параметрів вібрацій. Типові заходи та засоби колективного та індивідуального захисту від вібрацій.</p> <p>Джерела, класифікація і характеристики шумів. Параметри звукового поля. Класифікація шумів за походженням, за характером, спектром та часовими характеристиками. Нормування шумів. Контроль параметрів шуму, вимірювальні прилади. Методи та засоби від шуму.</p>	2	2		Лекція Метод проблемного викладення	[23] [25] [3] стор. 100-110		Перевірка конспекту
	<p>Інфразвук та ультразвук. Джерела та параметри інфразвукових та ультразвукових коливань. Нормування та контроль рівнів, основні методи та засоби захисту від ультразвуку та інфразвуку.</p>	3		3	Самостійне вивчення	[3] стор. 120-126		
10	<p>Тема 6. Випромінювання іонізуючі та оптичного діапазону Виробничі джерела, іонізуючого випромінювання, класифікація і особливості їх використання. Типові методи та засоби захисту персоналу від іонізуючого випромінювання у виробничих умовах.</p> <p>Класифікація та джерела випромінювань оптичного діапазону. Особливості інфрачервоного (ІЧ), ультрафіолетового (УФ) та лазерного випромінювання, їх нормування, прилади та методи контролю. Засоби та заходи захисту від ІЧ та УФ випромінювань. Класифікація лазерів за ступенями небезпечності лазерного випромінювання. Специфіка захисту від лазерного випромінювання</p>	2		2	Самостійне вивчення	[3] стор. 115-120	Конспект по 3 питанням	Перевірка конспекту
11	<p>Тема 7 Електромагнітні поля та випромінювання радіочастотного діапазону Джерела, особливості і класифікація електромагнітних випромінювань та електричних і магнітних полів. Характеристики полів і випромінювань. Нормування електромагнітних випромінювань. Прилади та методи контролю.</p>	2	2		Лекція Метод проблемного викладення	[3] стор. 112-115		Тестовий контроль

	Захист від електромагнітних випромінювань і полів.	2		2	Самостійне вивчення	[3] стор. 113	Конспект	Письмове опитування
12	Тема 8. Санітарно-гігієнічні вимоги до планування і розміщення виробничих і допоміжних приміщень Класи шкідливості підприємств за санітарними нормами. Санітарно-захисні зони підприємств. Вимоги до розташування промислового майданчика підприємства, до виробничих та допоміжних приміщень. Енерго- та водопостачання, каналізація, транспортні комунікації.	2	2		Лекція Пояснювально-ілюстративний метод	[3] стор. 126-129		
	Вимоги до виробничих, адміністративних і побутових приміщень.	2		2	Самостійне вивчення	[3] стор 130-138	Підготуватися до здачі модуля	Тестовий контроль
МОДУЛЬ 3								
ОСНОВИ ВИРОБНИЧОЇ БЕЗПЕКИ								
13	Тема 9. Загальні вимоги безпеки до виробничого обладнання та виробничих процесів. Вимоги охорони праці до розташування виробничого і офісного обладнання та організації робочих місць. Загальні вимоги безпеки до технологічного обладнання та процесів. Технічні засоби запобігання виробничому травматизму.	2	2		Лекція Пояснювально-ілюстративний метод	[3] стор. 138-141 <i>ДСТУ EN ISO 7010:2019</i>		Тестовий контроль
	Сигнальні кольори, знаки безпеки та сигнальна розмітка.	1		1	Самостійне вивчення	[3] стор. 138-141 <i>ДСТУ EN ISO 7010:2019</i>	Конспект	
14	Тема 10. Електробезпека Дія електричного струму на організм людини. Електричні травми. Чинники, що впливають на наслідки ураження електричним струмом. Умови ураження людини електричним струмом. Напруга кроку та дотику.	2	2		Лекція Пояснювально-ілюстративний метод	<i>ДНАОП 0.00-1.32-01</i> [3] стор.146-154		Тестовий контроль
	Класифікація приміщень за ступенем небезпеки ураження електричним струмом. Безпечна експлуатація електроустановок: електрозахисні засоби і заходи.	1		1	Самостійне вивчення	<i>ДНАОП 0.00-1.32-01</i> [3] стор.146-154		Тестовий контроль

15	<p>Тема 11. Безпека при проведенні вантажних робіт та при роботі внутрішньо цехового транспорту.</p> <p>Загальні вимоги безпеки при виконанні вантажно-розвантажувальних робіт. Вимоги до місця виконання вантажно-розвантажувальних робіт, до розміщення і експлуатації підіймально-транспортного обладнання. Знаки безпеки небезпечних вантажів.</p> <p>Вимоги безпеки при переміщенні вантажів. Призначення відповідальних осіб та вимоги до обслуговуючого персоналу. Норми переміщення вантажу вручну. Правила складування.</p>	2	2		Лекція Пояснювально-ілюстративний метод	НПАОП 0.00-1.01-07 [3] стор.143-146		Тестовий контроль
	<p>Безпека експлуатації внутрішньогосподарського транспорту. Огородження, сигналізація, засоби аварійної зупинки. Позначення шляхів руху транспорту і людей.</p>	1		1	Самостійне вивчення	НПАОП 0.00-1.01-07	Конспект	Письмове опитування
16	<p>Тема 12. Безпека експлуатації систем, що працюють під тиском.</p> <p>Парові і водогрійні котли. Компресорні установки. Безпека під час експлуатації криогенної техніки. Класифікація, реєстрація та технічне опосвідчення посудин, що працюють під тиском.</p>	2	2		Лекція Пояснювально-ілюстративний метод	[33] [3] стор. 140-143		Тестовий контроль
	<p>Безпека при експлуатації резервуарів і балонів. Безпека експлуатації трубопроводів.</p>	1		1	Самостійне вивчення	[33] [8] стор. 66-71	Підготувати доповіді	Доповіді презентації
17	ПР 5. Визначення стану газових балонів	2	2		Практичне заняття	Інструкційна карта		Захист звіту
18	<p>Тема 13. Основи пожежної профілактики на промислових об'єктах</p> <p>Показники вибухопожежонебезпечних властивостей матеріалів і речовин. Категорії приміщень за вибухопожежонебезпечністю. Класифікація вибухо-небезпечних та пожежонебезпечних приміщень і зон.</p>	2	2		Лекція бесіда	[13] [3] стор. 154-173		Письмове опитування

19	<p>Основні засоби і заходи забезпечення пожежної безпеки</p> <p>Основні засоби і заходи забезпечення пожежної безпеки виробничого об'єкту.. Пожежна сигналізація. Засоби пожежогасіння.</p> <p>Дії персоналу при виникненні пожежі.</p>	2	2		Лекція Пояснювально-ілюстративний метод	[34] [36] [3] стор. 154-169		
	<p>Забезпечення та контроль стану пожежної безпеки на виробничих об'єктах. Вивчення питань пожежної безпеки працівниками.</p>	1		1	Самостійне вивчення	[3] стор. 154-169 ДСТУ EN ISO 7010:2019	[3] стор. 154-169	Тестовий контроль
20	<p>ЛП 6. Вибір типів та визначення необхідної кількості первинних засобів пожежогасіння</p>	2	2		Практична робота	Інструкційна карта		Перевірка звіту

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

БАЗОВА

1. Пожарова О.В. Охорона праці: Навчальний посібник. Одеса. 2022.- 86 с.
2. Запорожець О.І., Протоєрейський О.С., Франчук Г.М., Боровик І. М. Основи охорони праці. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 264 с.
3. Шудренко І. В. Основи охорони праці: Навч. посіб. / І. В. Шудренко. – Житомир : Видавець, О. О. Євенок, 2016. – 214 с.
4. Русаловський А. В. Правові та організаційні питання охорони праці: Навч. посіб. – 4-те вид., допов. і перероб. – К.: Університет «Україна», 2009. – 295 с.
5. Войналович О.В., Марчишина Є.І., Білько Т.О. Охорона праці в сільському господарстві. Навчальний підручник. К. центр учбової літератури, 2020. – 691с
6. Охорона праці: навч. посіб. / З.М. Яремко, С.В. Тимошук, О.І. Третяк, Р.М. Ковтун; за ред. проф. З.М. Яремка. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – 374 с.
7. Катренко Л.А., Кіт Ю.В., Пістун І.П. Охорона праці. Курс лекцій. Практикум: Навч. посіб. – Суми: Університетська книга, 2009. – 540 с.
8. О.В.Коновалов . Охорона праці в галузі. Навчальний посібник.- К.: «Центр учбової літератури», 2020.- 98с

ДОПОМІЖНА

9. Конституція України. Основний закон.
10. Закон України «Про охорону праці».
11. Кодекс законів про працю України
12. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я».
13. Закон України «Про пожежну безпеку».
14. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення».
15. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності».
16. НПАОП 0.00-4.09-07 «Типове положення про комісію з питань охорони праці підприємства». Наказ Держгірпромнагляду від 21.03.2007 р. № 55.
17. НПАОП 0.00-4.11-07 «Типове положення про діяльність уповноважених найманими працівниками осіб з питань охорони праці». Наказ Держгірпромнагляду від 21.03.2007 р. № 56.
18. НПАОП 0.00-4.12-05 «Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 26.01.2005 № 15.
19. НПАОП 0.00-4.15-98 «Положення про розробку інструкцій з охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 29.01.1998 р. № 9.
20. НПАОП 0.00-4.21-04 «Типове положення про службу охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 15.11.2004 р. № 255.

21. ДНПАОП 0.00-6.02-19 Порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві
22. ДСН 3.3.6.042-99 Санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень
23. ДСН 3.3.6.039-99 Державні санітарні норми виробничої загальної та локальної вібрації
24. ДБН В.2.5-28:2018. Природне і штучне освітлення.
25. ДСН 3.3.6.037-99 Санітарні норми виробничого шуму. Ультразвуку та інфразвуку.
26. НПАОП 0.00-6.23-92 «Про порядок проведення атестації робочих місць за умовами праці».
27. ДСТУ ISO 6309;2007 Протипожежний захист. Знаки безпеки. Форма та колір. Чинний від 2007-10-01
28. ДНПАОП 0.00-6.02-04 Порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві
29. НПАОП 0.00-1.01-07. Правила безпечної експлуатації вантажопідіймальних кранів
30. ДНПАОП 0.00-1.32-01 Правила будови електроустановок.
31. ДНАОП 0.00-1.32-01 Правила устрою електроустановок електрооборудованих спеціальних установок.
32. ДСТУ 7302:2013 Статична електрика. Терміни та визначення основних понять
33. ДНАОП 0.00-1.07-94 Правила будови та безпечної експлуатації посудин, що працюють під тиском;
34. НАПБ В.01.054-98/510 Правила пожежної безпеки для підприємств і організацій автомобільного транспорту України
35. ДНАОП 01.1-1.01-00. Правила охорони праці у сільськогосподарському виробництві
36. НАПБ В.01.057-2006/200 Правила пожежної безпеки в агропромисловому комплексі України
37. ДСТУ EN ISO 7010:2019 Ідентифікація безпечності знаки на планах евакуації

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. <http://www.mon.gov.ua> - Офіційний сайт Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.
2. <http://www.mns.gov.ua> - Офіційний сайт Міністерства надзвичайних ситуацій України.
3. <http://www.social.org.ua> - Офіційний сайт Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України.
4. <http://portal.rada.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Верховної Ради України.
5. <http://www.nau.ua> - Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)».